

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บุคคลที่มีความสำคัญยิ่งที่มีส่วนส่งเสริมให้การพัฒนาชุมชนหรือการพัฒนาท้องถิ่นประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้นก็คือ ผู้นำท้องถิ่น โดยเฉพาะในชุมชนชนบทนั้น วัดและพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชน พระสงฆ์เป็นผู้นำประชาชนทั้งในด้านความรู้และศีลธรรม เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพเชื่อถือ และการให้ความร่วมมือของประชาชน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้พระสงฆ์และประชาชนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ก็คือ การที่ประชาชนมีความเชื่อว่า พระสงฆ์เป็นผู้ประพฤติกุศล มีความบริสุทธิ์สันโดษ เป็นผู้เสียสละ บำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยบริสุทธิ์ใจ และที่สำคัญที่สุดคือ มีความเชื่อว่าพระสงฆ์เป็นผู้มีสติปัญญาความรู้ต่าง ๆ เหนือกว่าพวกตน สามารถให้ความรู้คำแนะนำปัญหาต่าง ๆ ได้ดี

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยพิจารณาพระสงฆ์ในแง่ที่เป็นสื่อบุคคลประเภทหนึ่ง ซึ่งมีความสามารถและทรงคุณค่าในการพัฒนาท้องถิ่นได้ดี ทั้งนี้ได้ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสหบาลข้าวหมู่บ้านท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นตัวอย่างหนึ่งของการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ กล่าวคือ พระสงฆ์ได้นำความคิดเรื่องสหบาลข้าวมาเผยแพร่แก่ประชาชน เพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนข้าวบริโภคในฤดูทำนา และนอกจากนั้นยังเป็นวิธีการเสริมสร้างความไว้วางใจ ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความรับผิดชอบต่อหมู่คณะของประชาชนในท้องถิ่น ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความเข้าใจในปัญหาของตนและเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภายในท้องถิ่น จึงนับได้ว่าเป็นการพัฒนาทั้งทางวัตถุและการพัฒนาด้านจิตใจควบคู่กันไปตามหลักการพัฒนาชนบทยากจนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ ๕ ด้วย

วัตถุประสงค์ในการวิจัยมี ๓ ประการ คือ

๑. เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ในตัวพระสงฆ์ คือ ความน่าไว้วางใจ ความสามารถ และความกระตือรือร้น ที่ทำให้ประชาชนในเขตหมู่บ้านท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เกิดการยอมรับการเข้าร่วม เป็นสมาชิกโครงการสหบาลข้าว

๒. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการสื่อสารระหว่างบุคคลระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนที่ทำให้ประชาชนเกิดการยอมรับการ เข้าร่วม เป็นสมาชิกโครงการสหบาลข้าว

๓. เพื่อทราบถึงบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่นในเขตหมู่บ้านดังกล่าว

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ ๖ ประการดังนี้คือ

๑. ความน่าไว้วางใจในตัวพระสงฆ์คือ ความจริงใจ ความเสียสละ และความเมตตา กรุณา มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการ เข้าร่วม เป็นสมาชิกโครงการสหบาลข้าวของประชาชนใน เขตหมู่บ้านท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

๒. ความสามารถในตัวพระสงฆ์ คือ ความรู้ความชำนาญ และความมีสติปัญญา มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการ เข้าร่วม เป็นสมาชิกโครงการสหบาลข้าวของประชาชนใน เขตหมู่บ้านท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

๓. ความกระตือรือร้นในตัวพระสงฆ์ มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการ เข้าร่วม เป็นสมาชิกโครงการสหบาลข้าวของประชาชนใน เขตหมู่บ้านท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

๔. การสื่อสารระหว่างบุคคลระหว่างพระสงฆ์และประชาชน มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการ เข้าร่วม เป็นสมาชิกโครงการสหบาลข้าวของประชาชนใน เขตหมู่บ้านท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

๕. ทักษะในการสื่อสารระหว่างบุคคลในตัวพระสงฆ์ มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการ เข้าร่วม เป็นสมาชิกโครงการสหบาลข้าวของประชาชนใน เขตหมู่บ้านท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

๖. ความบ่อยครั้งในการสื่อสารระหว่างบุคคลของประชาชน มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการ เข้าร่วม เป็นสมาชิกโครงการสหบาลข้าวของประชาชนใน เขตหมู่บ้านท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบวัดครั้งสุดท้ายครั้งเดียว (One Shot Descriptive Study) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาจำนวน ๑๖๒ คน แบ่ง เป็น ๒ กลุ่มคือ หญิงหรือชายที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนใน เขตหมู่บ้านท่าสว่าง ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ที่ยอมรับการ เข้าร่วม เป็นสมาชิกโครงการสหบาลข้าวจำนวน ๔๗ คน และผู้ที่ยังไม่ยอมรับการ เข้าร่วม เป็นสมาชิกโครงการจำนวน ๖๕ คน

ตัวแปรต้นในการวิจัย ได้แก่ ความน่าไว้วางใจ ความสามารถ ความกระตือรือร้นของพระสงฆ์ การสื่อสารระหว่างบุคคลระหว่างพระสงฆ์และประชาชน ทักษะในการสื่อสารของพระสงฆ์ และความบ่อยครั้งในการติดต่อสื่อสารระหว่างพระสงฆ์และประชาชน ตัวแปรตาม ได้แก่ การยอมรับหรือไม่ยอมรับการเข้าร่วม เป็นสมาชิกโครงการสหบาลข้าวของประชาชนในเขตหมู่บ้านท่าสว่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ๑ ชุด จำนวน ๔๒ ข้อ แบ่งออกเป็น ๔ ส่วน ดังนี้คือ

ส่วนที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทาง เศรษฐกิจสังคมของประชากรที่ศึกษา คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ และรายได้ มีคำถามทั้งสิ้น ๗ คำถาม

ส่วนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยความน่าเชื่อถือในตัวพระสงฆ์ โดยศึกษาทัศนคติของประชาชนในหมู่บ้านท่าสว่างที่มีต่อพระสงฆ์ในเรื่องต่อไปนี้คือ ความน่าไว้วางใจ ความสามารถและความคล่องตัวในตัวพระสงฆ์ มีคำถามทั้งสิ้น ๒๕ คำถาม

ส่วนที่ ๓ เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสารระหว่างพระสงฆ์และประชาชนในเขตหมู่บ้านท่าสว่าง โดยศึกษาเกี่ยวกับ การสื่อสารระหว่างบุคคลระหว่างพระสงฆ์และประชาชน ทักษะในการสื่อสารของพระสงฆ์ และความบ่อยครั้งในการติดต่อสื่อสารกับพระสงฆ์ของประชาชน มีคำถามทั้งสิ้น ๑๓ คำถาม

ส่วนที่ ๔ เป็นคำถามเกี่ยวกับทัศนคติ ในการยอมรับหรือไม่ยอมรับการเข้าร่วม เป็นสมาชิกโครงการสหบาลข้าว โดยศึกษาเกี่ยวกับบุคคลที่ทำให้ตัดสินใจยอมรับการเข้าร่วมเป็นสมาชิก และเหตุผลที่ทำให้ประชาชนในเขตหมู่บ้านท่าสว่างตัดสินใจยอมรับหรือไม่ยอมรับการเข้าร่วม เป็นสมาชิกโครงการสหบาลข้าว มีคำถามทั้งสิ้น ๗ คำถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลและการทดสอบสมมติฐานได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยใช้วิธีทางสถิติดังนี้คือ

๑. หาค่าสถิติพื้นฐานร้อยละ ความถี่ เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของประชากรที่ศึกษา
๒. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงเดียวระหว่างตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้สูตรของ เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อพิสูจน์

สมมติฐานข้อ ๑ - ๖

๓. วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณโดยการเพิ่มตัวแปรเป็นขั้น ๆ (Forward Stepwise Inclusion) เพื่อทราบถึงลำดับความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการยอมรับการเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการสหบาลข้าว

จากการวิเคราะห์พบว่าผลการวิจัย เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทุกประการ

ผลการวิจัยมีดังนี้คือ ประชากรที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ซึ่งมีอายุระหว่าง ๓๑ - ๕๐ ปี ได้รับการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๔ มีอาชีพหลักคือ การทำนา ประชากรส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่นาเองและมีที่นาจำนวนน้อย ใช้ที่นาเพื่อประกอบอาชีพประมาณ ๑ - ๒๐ ไร่ ประชากรมีรายได้เฉลี่ยไม่ถึง ๑,๐๐๐ บาทต่อเดือน และส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความเห็นว่าโครงการสหบาลข้าวเป็นโครงการที่ดีมีประโยชน์สำหรับหมู่บ้าน คือ สามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนข้าวบริโภคและใช้ทำพันธุ์ในฤดูทำนา และชาวบ้านสามารถถุ่ยืมข้าวได้ในราคาถูก นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่าโครงการสหบาลข้าวนี้สามารถเสริมสร้างความสามัคคีให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านตนได้ด้วย มีผู้ที่เข้า เป็นสมาชิกโครงการสหบาลข้าวจำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐ ของประชากรที่ศึกษาทั้งหมด

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานข้อที่ ๑ - ๖ พบว่า ความน่าไว้วางใจ ความสามารถ ความกระตือรือร้นในตัวพระสงฆ์ การสื่อสารระหว่างบุคคลระหว่างพระสงฆ์และประชาชน ทักษะในการสื่อสารของพระสงฆ์ และความบ่อยครั้งในการสื่อสารของประชาชน มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการสหบาลข้าวของประชาชน ในเขตหมู่บ้านท่าสว่าง ตำบลท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อเปรียบเทียบประชากรที่ศึกษาในกลุ่มผู้ที่เป็นสมาชิกและผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกโครงการสหบาลข้าว พบว่า กลุ่มผู้ที่เป็นสมาชิกโครงการมีความไว้วางใจในตัวพระสงฆ์อยู่ในระดับสูงกว่า มีความเห็นว่าพระสงฆ์ เป็นผู้ที่มีความสามารถ และมีความกระตือรือร้นอยู่ในระดับสูงมีมากกว่ากลุ่มผู้ที่ไม่เป็นสมาชิก นอกจากนั้นพบว่ากลุ่มผู้ที่เป็นสมาชิกโครงการใช้รูปแบบการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลกับพระสงฆ์ในระดับสูงกว่า ตลอดจนมีความเห็นว่าพระสงฆ์ เป็นผู้ที่มีทักษะในการสื่อสารระหว่างบุคคลในระดับสูงกว่า และมีการติดต่อสื่อสารกับพระสงฆ์ในระดับสูงมีมากกว่ากลุ่มผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกโครงการ

นอกจากนั้น การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อทราบถึงลำดับความสำคัญของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อการยอมรับการ เข้าร่วม เป็นสมาชิกโครงการสหบาลข้าวพบว่า จากตัวแปรในการวิจัยทั้ง ๖ นี้ ความน่าไว้วางใจในตัวพระสงฆ์ เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการ เข้าร่วม เป็นสมาชิกโครงการ

สหบาลข่าวได้มากที่สุด ร่องลงมา เป็นตัวแปร เกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างบุคคล และความกระตือรือร้นในตัวพระสงฆ์ ส่วนตัวแปรอื่น ๆ อีก ๓ ตัว คือ ทักษะในการสื่อสารในตัวพระสงฆ์ ความบ่อยครั้งในการสื่อสารของประชาชนและความสามารถในตัวพระสงฆ์ พบว่าตัวแปรแต่ละตัวนี้มีอิทธิพลโดยตรงต่อการยอมรับการเข้าร่วมการ เป็นสมาชิกโครงการสหบาลข่าวน้อย ไม่ถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจยอมรับการ เข้าร่วม เป็นสมาชิกโครงการสหบาลข่าว

จากผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้กล่าวได้ว่า พระสงฆ์ (พระอธิการนาน สุทธิสโร) เป็นสื่อบุคคลซึ่งสามารถ เป็นผู้นำการพัฒนาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ เพราะในทัศนะของประชาชนใน เขตหมู่บ้านท่าสว่าง มีความเห็นว่าพระสงฆ์นอกจากจะเป็นแหล่งสารซึ่งมีความน่า เชื่อถือแล้ว ยังเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการทำงานช่วยเหลือประชาชน และเป็นผู้ที่มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

การที่ความน่าไว้วางใจในตัวพระสงฆ์ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการยอมรับการเข้าร่วม เป็นสมาชิกโครงการสหบาลข่าว ตรงกับการศึกษาริชัยของเบตติงเฮาส์^๑ (Erwin P. Bettinghaus, 1968) ซึ่งพบว่า การที่ผู้รับสารจะยอมรับข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นใด ๆ จากผู้ส่งสารหรือไม่ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติในตัวของผู้ส่งสารซึ่งพยายามแสดงออกเพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้รับสาร เกิดความเชื่อถือได้เพียงใด โดยที่ผู้รับสารจะเป็นผู้พิจารณาคุณลักษณะความน่า เชื่อถือที่มีอยู่ในตัวผู้ส่งสารเอง และจากการศึกษาริชัยของโรเจอร์^๒ (Everett M. Rogers, 1969) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการสื่อสาร เพื่อให้ผู้รับสารยอมรับนวัตกรรม พบว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมจะเกิดขึ้นได้ดีในกรณีที่ผู้ส่งสาร เป็นผู้ที่มีความน่า เชื่อถือสูง นอกจากนี้ยังตรงกับการศึกษา

^๑ Erwin P. Bettinghaus, Persuasive Communication (New York : Holt, 1968), pp. 102-106.

^๒ Everett M. Rogers, Modernization Among Peasants (New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc, 1969), p. 184.

วิจัยของ ฮอฟแลนด์และไวส์^๑ (Hovland and Weiss, 1951) ซึ่งได้ศึกษาอิทธิพลของแหล่งสารในการติดต่อชักจูงโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมตามที่แหล่งสารต้องการ โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างแหล่งสารที่มีความน่าเชื่อถือ และแหล่งสารที่ไม่มีความน่าเชื่อถือ เมื่อใช้วิธีส่งสารและให้ข่าวสารอย่างเดียวกัน พบว่า ผู้รับสารที่รับข่าวสารจากแหล่งสารที่มีความน่าเชื่อถือ จะมีความพึงพอใจในสารที่ได้รับ และมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมมากกว่าผู้รับสารที่รับข่าวสารจากแหล่งสารที่ไม่มีความน่าเชื่อถือ

นอกจากนั้นยังตรงกับการศึกษาวิจัยของ เสาวลักษณ์ ขำนิล^๒ ในปี ๒๕๑๔ เรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในหมู่บ้านวังไผ่และหมู่บ้านอุ้มตะเกา จังหวัดชัยนาท ซึ่งสรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการ เป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจและความร่วมมือของประชาชน ตลอดจน เป็นผู้นำชาวบ้านทั้งในด้านความรู้ ศิลธรรม และให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือแก่ประชาชน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่น ศรัทธาในตัวพระสงฆ์ก็คือ การที่ประชาชนมีความเห็นว่าพระสงฆ์เป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ กล่าวคือพระสงฆ์มีความบริสุทธิ์สันโดษ มีความเสียสละ ความน่าเชื่อถือและมีความเป็นผู้นำทางสติปัญญา เป็นปัจจัยที่ช่วย เชิดชูฐานะในสังคมของพระสงฆ์ และช่วยรักษาความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และประชาชนให้เป็นไปอย่างใกล้ชิดได้ตลอดมา

การที่ความน่าไว้วางใจในตัวพระสงฆ์ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลที่สุดที่ทำให้ประชาชนมีความยอมรับนับถือและปฏิบัติตามคำสั่งสอน จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะได้มีการสนับสนุนพระสงฆ์ให้ เป็นผู้มีบทบาทในการเป็นผู้นำทางความคิดในการพัฒนา เพื่อเป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่นและประชาชนต่อไป ทั้งนี้เมื่อประชาชนมีความไว้วางใจในตัวพระสงฆ์แล้ว การที่พระสงฆ์จะเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสาร และความรู้ความคิดใด ๆ แก่ประชาชน แนวโน้มที่ประชาชนจะยอมรับและปฏิบัติตามข่าวสารหรือความคิดนั้นย่อม เป็นไปได้อย่างมากด้วย

^๑ Hovland and Weiss, " The Influence of Source Credibility on Communication Effectiveness," Public Opinion Quarterly 1-5, 1951, 635-650.

^๒ เสาวลักษณ์ ขำนิล, "บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในหมู่บ้านวังไผ่ และหมู่บ้านอุ้มตะเกา จังหวัดชัยนาท" (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔), หน้า ๓ - ๔.

ปัจจัยความสามารถในการสื่อสารระหว่างบุคคลของพระสงฆ์ เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการยอมรับการเข้าร่วมเป็นสมาชิก ซึ่งตรงกับการศึกษาวิจัยของโรเจอร์และชูเมเกอร์^๑ (Rogers and Shoemaker, 1971) พบว่า ในกรณีที่ต้องการให้บุคคลใด ๆ เกิดการยอมรับในสารที่เสนอให้ หรือการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพที่สุดที่ใช้ในการกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจยอมรับสารนั้น ควรใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลซึ่งเป็นช่องทางในการส่งสารที่มีประสิทธิผลมากกว่าช่องทางประเภทอื่น ๆ โดยใช้สื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสาร สื่อบุคคลนี้จะ เป็นประโยชน์มากในกรณีที่ผู้ส่งสารหวังผลให้ผู้รับเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมในการยอมรับสารนั้น นอกจากนั้นยังเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้รับสารมีความเข้าใจกระจ่างชัดต่อสาร และตัดสินใจยอมรับสารได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้นอีกด้วย และจากการวิจัยของแคทซ์และลาซาร์สเฟลด์^๒ (Katz and Lazarsfeld, 1955) พบว่ารูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคล หรือการสื่อสารแบบตัวต่อตัว มีผลต่อการทำให้ผู้รับสารยอมรับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ตลอดจนยอมให้ความร่วมมือ และปฏิบัติตามได้มากที่สุด

จากการศึกษาวิจัยของบำรุง สุขพรรณ^๓ ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ เรื่อง บทบาทของสื่อในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การวางแผนครอบครัว พบว่า การติดต่อสื่อสารโดยตรงระหว่างบุคคลต่อบุคคล โดยใช้คนเป็นสื่อในการเผยแพร่ข่าวโดยการ เยี่ยมบ้านหรือพบปะ เป็นการส่วนตัวกับผู้รับสาร จะเป็นการช่วยให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถทำความเข้าใจและมีความเข้าใจข่าวสารได้ดี นอกจากนั้น การสื่อสารระหว่างบุคคลยังมีอิทธิพลอย่างมากในการโน้มน้าวใจให้ผู้รับสาร เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปในทางบวกต่อข่าวสาร และยอมปฏิบัติตามข่าวสารที่ผู้ส่งสารเสนอให้ด้วย

ด้วยเหตุที่ประชาชนมีความเห็นว่าพระสงฆ์ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการสื่อสารระหว่างบุคคล และเป็นผู้นำท้องถิ่นที่มีการติดต่อสื่อสารใกล้ชิดกับประชาชนเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพล

^๑ Rogers and Shoemaker, Communication of Innovation: A Cross Cultural Approach (New York : The Free Press, 1971), pp. 210-212.

^๒ Elihu Katz and Paul F. Lazarsfeld, Personal Influence (New York: The Free Press, 1955), p. 27.

^๓ บำรุง สุขพรรณ, "บทบาทของสื่อในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ (การวางแผนครอบครัว)" (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๒).

ต่อการยอมรับการเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการสหบาลข้าว ฉะนั้นจึงควรสนับสนุนให้พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทการ เป็นผู้นำทางสติปัญญา เป็นผู้เผยแพร่ข่าวสารและนวัตกรรมในชั้นทำให้ประชาชน เกิดความตระหนักหรือตื่นตัวต่อการพัฒนา และเกิดความรู้ความคิดว่า มีความคิดใหม่ สิ่งใหม่ วิธีปฏิบัติใหม่ หรือนวัตกรรมเกิดขึ้น และมีบทบาทในชั้นการจูงใจให้ประชาชนมีทัศนคติคล้ายตามข่าวสารที่พระสงฆ์ส่งสารให้ เพราะพระสงฆ์เป็นผู้ที่เข้าถึงประชาชนอย่างสม่ำเสมอ และเป็นทรัพยากรในการพัฒนาที่หาได้ไม่ยากในท้องถิ่น ดังนั้น จึงไม่ควร เป็นที่นำส่ง เลขาธิการสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจการพัฒนาชนบทในอันที่จะได้อาศัยความเป็นปราชญ์บุคคลของพระสงฆ์ให้เป็นประโยชน์ต่องานพัฒนาโดยการขอความร่วมมือจากท่าน อย่างน้อยที่สุดพระสงฆ์น่าจะ เป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพมากในการถ่ายทอดแนวความคิดในด้านการพัฒนา ซึ่งตรงกับการศึกษาแนวทฤษฎีนิเทศศาสตร์ในเรื่อง การสื่อสารแบบสองขั้นตอน (The Two Step Flow of Communication) ของ ลาซาสเฟลด์ (Lazarsfeld) และคณะ^๑ ในปี ค.ศ. ๑๙๔๐ ซึ่งพบว่าการไหลของข่าวสารต่าง ๆ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ขั้นตอน ขั้นแรกเป็นการไหลของข่าวสารจากแหล่งสารไปยังผู้นำความคิด การไหลของข่าวสารในขั้นแรกนี้เป็นการ เผยแพร่ข่าวสาร จากนั้นจึงมีการถ่ายทอดข่าวสารจากผู้นำความคิดไปยังผู้ตามความคิดอีกต่อหนึ่ง การไหลของข่าวสารในขั้นนี้ เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข่าวสารและการกระจายอิทธิพลด้วย

ความกระตือรือร้นในตัวพระสงฆ์ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการ เข้าร่วม เป็นสมาชิกโครงการสหบาลข้าว ซึ่งตรงกับการศึกษารายชื่อของ เบอร์โลและคณะในปี ๑๙๖๖ ซึ่งพบว่าปัจจัยความคล่องตัวซึ่งประกอบด้วย ความขยันขันแข็ง ความจริงใจ และความกระตือรือร้นในการทำงาน เป็นองค์ประกอบที่มีความหมายต่อผู้รับสารในการที่จะพิจารณาว่า แหล่งข่าวสารนั้นมีความน่าเชื่อถือและน่าไว้วางใจมากน้อยเพียงใด

การวิจัยนี้ได้ศึกษาปัจจัยอื่น ๆ อีก ๓ ปัจจัย คือ ทักษะในการสื่อสารของพระสงฆ์ ความบ่อยครั้งในการสื่อสารระหว่างพระสงฆ์และประชาชน และความสามารถในตัวพระสงฆ์ การวิจัยพบว่า ปัจจัยทั้ง ๓ ตัวนี้มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการสหบาลข้าว แต่ปัจจัยทั้ง ๓ ดังกล่าวมีอิทธิพลโดยตรงเพียง เล็กน้อยต่อการตัดสินใจยอมรับการเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการ

^๑ เสถียร เขยประทับ, การสื่อสารงานนวัตกรรม (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕), หน้า ๑๕๐.

ซึ่งผลที่พบน่าจะถูกต้องตรงกับหลักความจริงในทัศนะของประชาชนที่เห็นว่า ในฐานะของบุรุษนิยบุคคล พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความน่าไว้วางใจ อันประกอบด้วยการมีความเสียสละ มีเมตตาธรรม มีความจริงใจ ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนโดยมิหวังผลตอบแทน และมีความกระตือรือร้นอันประกอบด้วย การมีความขยันขันแข็ง มีความรับผิดชอบในกิจการอันเป็นภาระกิจของพระสงฆ์ นอกจากนี้ การที่ประชาชน ได้มีโอกาสติดต่อปรึกษาหารือ เปิดรับและแลกเปลี่ยนข่าวสารโดยตรงจากพระสงฆ์เป็นประจำประชาชน จึงมีแนวโน้มที่จะยอมรับ เชื่อถือและ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามคำแนะนำของพระสงฆ์ บังคับดังกล่าว จึงมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจยอมรับการ เข้าร่วม เป็นสมาชิกโครงการสหบาลข่าว เนื่องจาก ลักษณะโดยธรรมชาติของพระสงฆ์ดังกล่าวมาแล้ว เป็นตัวแปรหลักที่มีผลต่อการ เป็นผู้นำทางความคิดของ ประชาชนทำให้ เข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่น บังคับอื่น ๆ คือ ทักษะในการสื่อสารระหว่าง บุคคลของพระสงฆ์ ความบ่อยครั้งในการติดต่อสื่อสารระหว่างพระสงฆ์และประชาชน และความสามารถ ในตัวพระสงฆ์จึง เป็นตัวแปรที่ด้อยอิทธิพลและความสำคัญลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ประชาชนมี ความเห็นว่าบังคับความสามารถในตัวพระสงฆ์ไม่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการ เข้าร่วม เป็นสมาชิกโครงการ นั้น อาจเนื่องมาจากการที่ประชาชนมีความ เห็นว่า พระสงฆ์ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีความสามารถหรือ มีความชำนาญพิเศษในการให้คำแนะนำปรึกษา แก้ไขปัญหา และให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน ใน ปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่นอกเหนือวิสัยของพระสงฆ์ที่จะกระทำได้ อย่างไรก็ตามบังคับความสามารถนี้อาจ เป็นบังคับที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อการยอมรับของประชาชนได้ในกรณีและผู้ส่งสารนั้น เป็น เจ้าหน้าที่ส่งเสริม พัฒนาการ หรือเจ้าหน้าที่ที่มีตำแหน่งมีอำนาจหน้าที่ทางราชการ เพราะในทัศนะของประชาชน บุคคล เหล่านี้เป็นผู้ที่ได้รับการศึกษา และฝึกฝนอบรมมาเป็นอย่างดี เพื่อมาทำหน้าที่โดยตรง แต่พระสงฆ์ ถือเป็นแรงเสริม (Reinforcement) เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การวิจัยครั้งนี้จึงกล่าวได้ว่า พระสงฆ์ เป็นสื่อบุคคลที่มีความสามารถและทรงคุณค่าในการพัฒนา ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะในทัศนะของประชาชนมีความ เห็นว่า พระสงฆ์เป็นสื่อบุคคลที่ประกอบ ไปด้วยความน่าไว้วางใจ ความสามารถในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลกับประชาชน และ ความกระตือรือร้นในการทำงานพัฒนาท้องถิ่น การที่พระสงฆ์ เป็นสื่อบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจ ยอมรับ นับถือ และความเชื่อมั่นจากประชาชน จึงน่าที่จะมีการสนับสนุนให้พระสงฆ์มีบทบาทในการ เป็นผู้นำ ความคิด เป็นผู้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ความรู้ความคิด และนวัตกรรม อย่างเต็มที่ ก่อขึ้น รัฐบาลน่าที่จะได้ตระหนักถึงความสำคัญของพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นสื่อบุคคล เพื่อช่วยสนับสนุนการ พัฒนาชนบท และเพื่อที่พระสงฆ์จะได้กระทำหน้าที่นี้อย่างเต็มที่ รัฐควรจัดอบรมให้พระสงฆ์ได้มีความรู้

ในหลักการพัฒนานอกเหนือไปจากหลักธรรมที่ต้องศึกษา และให้ถือ เป็นนโยบายว่าการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์จะเป็นกุศลมหาศาลได้ เมื่อได้มีการเตรียมพระสงฆ์เพื่อสนับสนุนงานพัฒนาแล้ว นโยบายการใช้ทรัพยากรทางการสื่อสารของประเทศให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ควรได้บรรจุพระสงฆ์ในฐานะสื่อบุคคลที่หาได้ในท้องถิ่น แต่คำนวณค่ามิได้ในการส่งเสริมการพัฒนาชนบท

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

๑. ควรมีการศึกษาในเรื่องเดียวกันนี้ในขอบข่ายที่กว้างออกไป คือ ทำการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ และศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างต่างพื้นที่กัน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือ และนำไปใช้ประโยชน์ในการอ้างอิงได้มากยิ่งขึ้น

๒. ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อการยอมรับการเข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการ เช่น ตัวแปรเกี่ยวกับเพศ วัย สภาพทาง เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของผู้รับสาร ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ และเนื้อหาของสาระของข่าวสาร เป็นต้น

๓. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทในด้านอื่น ๆ ของพระสงฆ์ เช่น บทบาทการเป็นผู้โน้มน้าวใจ (Persuader) เพื่อทราบถึงบทบาทของพระสงฆ์ในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากบทบาทการเป็นผู้นำความคิด

ข้อเสนอแนะสำหรับโครงการสหบาลข้าว หมู่บ้านท่าสว่าง

เนื่องจากพระอธิการนาน สุทธิสโร เป็นผู้นำในการพัฒนาที่ประชาชนในหมู่บ้านท่าสว่างให้ความไว้วางใจ เชื่อมั่น และศรัทธาเป็นอย่างมาก แม้เหตุนี้จะเป็นผลดีต่อการชักจูงประชาชนให้เข้าร่วมการพัฒนาหมู่บ้านได้มากก็ตาม แต่ผลเสียอย่างมากประการหนึ่งที่เกิดขึ้นก็คือ ประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านท่าสว่างยอมรับหรือเข้าร่วมการพัฒนาก็เนื่องมาจากการติดยึด เชื่อมั่น และปฏิบัติตามตัวบุคคลคือ พระอธิการนานเป็นสำคัญ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อยอมรับการเข้าร่วมโครงการ มิได้เกิดจากการพัฒนาความคิด การตัดสินใจใคร่ครวญด้วยตัวเอง ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง

๑. ส่งเสริมให้ประชาชนในหมู่บ้านท่าสว่างมีโอกาสร่วมกันปรึกษาหารือแสดงความคิดเห็น และตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ โดยตัวของประชาชนเองให้มากขึ้น

๒. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรในการพัฒนาและผู้นำความคิดคนใหม่ ๆ ในหมู่บ้านให้มากขึ้น ซึ่งทั้งนี้อาจจะเป็นพระสงฆ์ ครู หรือชาวบ้านผู้ใดผู้หนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ที่มีความสนใจงานพัฒนาหมู่บ้านอย่างจริงจัง